

Голові спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.082
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору мистецтвознавства, професору
Дутчак Віолетті Григорівні

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Гіги Степана Степановича

**«Мистецтво аранжування в аспекті стильової еволюції української
естрадно-вокальної творчості»,**

Подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02

Культура і мистецтво та спеціальності 025 Музичне мистецтво

1.Актуальність теми роботи.

Естрадно-вокальне мистецтво є найбільш активною сферою сучасної музичної творчості представників різних стильових напрямів української популярної музики. Серед визнаних шедеврів української пісенної класики, які відрізняються оригінальним звучанням, неабияку роль відіграє креативний потенціал аранжування, що є результатом експериментальних пошуків самобутнього стильового обличчя автора популярного твору пісенного жанру. Процес аранжування тісно пов'язаний з емоційною реакцією слухачів, адже його творчі результати формують актуальні пріоритети публіки і впливають на розвиток популярної музичної культури України.

Таким чином, виробництво нового музичного продукту у співпраці композитора, виконавця, звукорежисера, саунд-продюсера та багатьох інших спеціалістів, відбувається завдяки аранжувальнику, якого слід вважати творцем оригінального музично-інструментального оформлення естрадно-вокальної композиції на різних етапах її підготовки. Широкий спектр професійно-технічних функцій аранжувальника дозволяє надати естрадно-вокальному твору найбільш вигідної та найкращої форми показу. Це підносить професійний статус

спеціальності аранжувальника у кваліфікаційному середовищі музичної спільноти та визнання його креативних функцій у сучасній музичній практиці. Отже, мистецтво аранжування як особливий вид художньої творчості залишається в українському музикознавстві майже недослідженою мистецькою сферою, що й зумовило вибір теми дисертаційної роботи Гіги Степана Степановича «Мистецтво аранжування в аспекті стильової еволюції української естрадно-вокальної творчості». Всі ці ознаки характеризують її актуальною, науково обґрунтованою та практично значущою за результатами дослідження.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.

Дисертація складається з анотації двома мовами (українська, англійська), вступу, трьох розділів (семи підрозділів), висновків, списку використаних джерел (203 позиції, з них – 24 англомовних) та додатків. Загальний обсяг роботи складає 213 сторінок друкованого тексту, з них 168 сторінок основного тексту, додатки на 6 сторінках.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і основні завдання дослідження. Представлена наукова новизна, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, описано підходи і методи, використані в процесі дослідження, а також особистий внесок здобувача, подано перелік публікацій міжнародних та всеукраїнських конференцій, на яких відбувалася апробація дисертаційної роботи.

У **першому розділі** роботи визначено понятійний статус аранжування як особливого виду композиції та універсального творчого методу роботи з першоджерелом. Це поняття розглянуто у контексті сучасного термінологічного дискурсу основних компонентів музичної системи, представлених категоріями перекладання, обробки, транскрипції. Встановлено проміжну функцію аранжування як інтегративного поняття в системі похідних жанрів та різних видах діяльності. Доведено, що аранжування може охоплювати широкий діапазон креативних функцій, співвідношення яких є показником виникнення авторського зразка як аналога автономної композиторської творчості. Узагальнено стильову проблематику сучасної теорії естрадно-пісенних жанрів, що дозволяє розглядати вокальну та інструментальну специфіку сучасної

української естрадної пісні як багатошаровий стильовий феномен. На думку автора, аранжування в жанровій структурі пісенного шлягера відображає актуальні соціокультурні запити масової слухацької аудиторії. Окреслені теоретичні підходи до вивчення інтерпретаційної природи пісенного каверу як синтезованого результату стильового переосмислення оригінального музичного матеріалу. Конкретизовано основні структурні розділи куплетної форми естрадної пісні відповідно до норм сучасного їх використання в зарубіжному музикознавстві, композиторській і виконавській практиці. Простежено стильову еволюцію української естрадно-пісенної творчості, починаючи від галицького шлягера до сьогодення, яка в історичній ретроспективі зазнавала постійного стильового оновлення музично-виразових засобів аранжування.

У **другому розділі** обґрунтовано теоретичні та методологічні підходи до вивчення мистецтва аранжування як чинника стилетворення естрадно-вокальної композиції. Здійснено аналіз специфіки творчого процесу аранжування з урахуванням музичного стилю, музичного мислення, музичної інтерпретації та художнього перекладу в музиці. Розглянуто прийоми композиторської техніки аранжування в процесі моделювання стилю, ритмічної основи, звукового образу, інструментального супроводу тощо. Доведено творчу особливість аранжувальника як об'єднуючої ланки в системі музичної комунікації: композитор – виконавець – слухач. Обґрунтовано культуротворчу функцію мистецтва аранжування в системі сучасної професійної музичної діяльності, спрямованої на реалізацію нових ідей, стильових рішень і принципів структури музичного матеріалу. Розглянуто умови і методи використання музичних комп'ютерних технологій у практиці сучасного аранжування, які відкривають нові грані в підході до роботи з першоджерелом та об'єднують в особі аранжувальника ознаки діяльності композитора, виконавця, звукорежисера, саундпродюсера.

У **третьому розділі** обґрунтовано креативний потенціал мистецтва аранжування як фактора стильової трансформації естрадно-вокального твору. Здійснена проекція творчих методів аранжування в системі використання художніх технік подвійного кодування, що забезпечує численні зв'язки з

музичними явищами стильової та жанрової типології рис яскравого мистецького феномена постмодерної доби. На основі порівняльного аналізу звукозапису пісні «Я піду в далекі гори» В. Івасюка здійснено теоретичну розробку методів характеристики та стильової атрибуції аранжування естрадно-вокальної композиції.

За результатами виконання дисертаційної роботи **Висновки** підкреслюють наукову новизну та практичну цінність проведеного дослідження.

Список використаних джерел свідчить про те, автор опрацював значний обсяг наукової літератури в галузі музикознавства, культурології, історії культури тощо з питань досліджуваної проблеми. Крім цього, проаналізовано практично весь перелік українських і зарубіжних наукових джерел сучасних дослідників цієї тематики.

Дисертація є завершеною науковою працею, містить результати власних досліджень. Використання ідей і цитат інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Оформлення змістовного матеріалу відповідає встановленим вимогам МОН України.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Вона є частиною науково-дослідної теми: «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» 2013–2018, 2019–2023 рр. (державний реєстраційний № 0113U006389). Тему дисертації затверджено 05 листопада 2019 р. (протокол № 9) на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

4. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації вперше обґрунтовано теоретичні та методологічні підходи до комплексного вивчення феномена аранжування як особливого виду музичної творчості. Систематизовано стильові функції аранжування в побудові естрадно-вокальної композиції та доведено культурологічну функцію мистецтва аранжування в

сучасній системі музичної комунікації. Окреслено методологічні підходи до вивчення специфіки аранжування пісенного жанру як феномена авторської ре інтерпретації. Адаптовано науковий апарат методології сучасного аранжування естрадно-пісенних композицій, та висвітлено його стильовий потенціал як чинника естрадно-пісенної творчості.

Апробація результатів та висновків знайшла відображення в публікаціях у фахових виданнях та виступах на міжнародних, всеукраїнських конференціях. Основні положення і результати дослідження висвітлено у десяти публікаціях, а саме: дев'ять одноосібних та одна у співавторстві. З них чотири у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН України, одна у виданні, що індексується міжнародними науково метричними базами, п'ять в інших наукових виданнях та збірниках конференцій.

Дисертант отримав такі наукові результати: у роботі вперше:

–обґрунтовано теоретичні та методологічні підходи до комплексного вивчення феномена аранжування як особливого виду музичної творчості;

–сформульовано визначення поняття аранжування як різновиду композиції та універсального методу творчості в різних видах музичної діяльності;

–систематизовано стильові функції аранжування в побудові музичного цілого естрадно-вокальної композиції;

–доведено культурологічну функцію мистецтва аранжування в сучасній системі музичної комунікації;

–окреслено методологічні підходи до вивчення специфіки аранжування пісенного каверу як феномена авторської ре інтерпретації;

–адаптовано науковий апарат семіотичної методології для виявлення художніх технік подвійного кодування в музичній мові сучасних аранжувань естрадно-пісенних композицій;

–створено методику стильової атрибуції аранжування кавер-версії популярного естрадно-вокального твору.

Крім цього, у дисертації набули **уточнення** усталені наукові позиції щодо розширення спектра дефініції «аранжування», визначення термінологічного статусу аранжування як інтегративного поняття в системі категорій похідних

жанрів; виявлення генези творчого методу аранжування та його креативних функцій в сучасній масовій музичній культурі.

5. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання матеріалів дослідження у наукових розробках стильової проблематики естрадно-пісенної творчості, у навчальних курсах з історії і теорії музичних стилів і жанрів, композиції, комп'ютерних технологій в сучасній музичній творчості, теорії і практиці музичної інтерпретації тощо.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. За результатами наукового аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної доброчесності не виявлено.

7. Зауваження до дисертації.

1. У визначенні наукової новизни автор безпідставно заявляє, що «дисертація є першим в українському музикознавстві досвідом спеціального комплексного дослідження феномена аранжування як особливого виду музичної творчості». Це твердження в контексті теми дисертаційного дослідження є цілком необґрунтованим, адже теорія і практика аранжування, як інтегративного поняття в системі категорій похідних жанрів (обробки, перекладення, транскрипції), існували ще з давніх часів еволюції музичного мистецтва. Полеміка щодо поняття аранжування в контексті сучасного термінологічного дискурсу ведеться автором на сторінках розділу 1.1. (с. 34–55). Однак, у пункті «Наукова новизна» не вказано, що мова йде про роботу сучасного аранжувальника з комп'ютерними технологіями у сфері естрадно-популярної музики. Очевидно, що цей пункт наукової новизни слід було деталізувати.

2. Текстовий матеріал дисертації перенасичений вузькоспеціалізованою термінологією, довгими за кількістю слів і визначень реченнями. В процесі прочитання тексту губиться змістова канва основної думки, а тому читачеві доводиться двічі повертатися до початку того чи іншого абзацу і повторно намагатися вникнути у його зміст. В процесі планування публікації цього дослідження, представлений до захисту рукопис може бути вдосконалений за умови його фахової редакції.

3. У розділі 2.2. дисертант описує практику використання сучасних музичних комп'ютерних технологій, опираючись на публікації К. Фадєєвої, Г. Юферевої, В. Козліна, В. Грищенка, згадує способи виконавської реалізації музичного матеріалу, впроваджені І. Гайденом тощо. Взявши за основу досвід науковців і практиків, автор представляє види аранжування естрадної пісні з використанням музичних комп'ютерних технологій, викладаючи приблизну послідовність дій (с. 140–143). Однак, С. Гіга не представляє приклади власного методу чи способу, не надає зразки аранжування естрадно-вокальної творчості, здійснені самостійно в умовах студійної роботи. Тому виникає запитання щодо особистої практики автора як аранжувальника в обраній сфері творчої діяльності як підкріплення теоретичного викладу матеріалу.

4. Висновки дисертації відповідають поставленим завданням, змістовно узагальнюють і підсумовують викладений у дисертації матеріал. Доцільним було б цифрове виділення кожного з виконаних пунктів Висновків, співставлених з пунктами Завдань.

5. На жаль, Додатки до дисертації є суттєво обмеженими (с. 208–209), у них відображено лише 22 пункти покликань на сайти окремих виконавців і колективів. Невиправдано скорочене представлення зразків української естрадно-вокальної творчості суттєво збіднює теоретичний матеріал і негативно впливає на його загальну картину. Варто було б збагатити зорове сприйняття роботи шляхом розширення не лише цього переліку, але й доповнення змісту Додатків прикладами ілюстрованого матеріалу студійних приміщень (в тому числі й власної студії самого автора), зразками сучасної звукозаписуючої апаратури, дискографією сучасної української естради тощо.

Крім цього, у розділі «Додатки» цікавою інформацією для читачів були б текстові записи розмов та інтерв'ю з провідними співаками, аранжувальниками, продюсерами, звукорежисерами, композиторами, авторами текстів і музики сучасних українських пісень. Такий матеріал суттєво оживив би «суху» теоретичну інформацію і надав представлений до захисту дисертації повноти позитивного враження. В зв'язку з цим постає запитання, чи автор у процесі дослідження здійснював такі зустрічі та збір емпіричних даних?

продюсерами, звукорежисерами, композиторами, авторами текстів і музики сучасних українських пісень. Такий матеріал суттєво оживив би «суху» теоретичну інформацію і надав представлений до захисту дисертації повноти позитивного враження. В зв'язку з цим постає запитання, чи автор у процесі дослідження здійснював такі зустрічі та збір емпіричних даних?

Висловлені зауваги і пропозиції не впливають на загальну високу і позитивну оцінку дисертації. Вони можуть бути предметом подальших наукових досліджень автора.

Висновки щодо дисертаційної роботи. Науковий аналіз дисертації Гіги Степана Степановича «Мистецтво аранжування в аспекті стильової еволюції української естрадно-вокальної творчості» дає підстави вважати, що робота є завершеним науковим дослідженням, яке презентує низку нових та актуальних результатів, що свідчать про її актуальність, системність та важливе теоретичне і практичне значення для сфери естрадно-вокальної творчості. Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Наукова та практична цінність дисертації переконливо засвідчують ґрунтовну підставу присудження її автору – Гігі Степану Степановичу наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Рецензент:

доктор мистецтвознавства, професор
кафедри музичної україністики та
народно-інструментального мистецтва
Навчально-наукового інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Мирон Черепанин

